

tulem Krajiny Jaromíra Tomečka se skrývá malá antologie Tomečkových textů o místech blízkých jeho srdci – od rodné Kroměříže přes Podkarpatskou Rus, Jeseníky, Bílé Karpaty a jižní Moravu až po Brno a jeho okolí. Cenný je oddíl Podoby Jaromíra Tomečka, přinášející řadu zajímavých snímků (tato příloha by si však zasloužila lepší papír a kontrastnější reprodukci). Po bibliografickém přehledu prvních vydání Tomečkových knih následují stručné medailony všech třiceti autorů sborníku.

Sborník významně obohacuje zatím nepřehlednou rozsáhlou literaturu o životě a díle klasika naší přírodní beletrie Jaromíra Tomečka.

J. RAMBOUSEK

* Odkaz Jaromíra Tomečka, editoři Jan Lacin a Jiří Poláček, grafická úprava a obálka s použitím kresby V. Reichmanna Martin Reissner, ZO ČSOP Veronika, Brno 2008.

Cesty k sociální pedagogice*

Kolektiv autorů z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (PDF MU) nám dává nahlédnout do své sociálně pedagogické „kuchyně“. Autoři se sešli na sympoziu k výročí 75. narozenin prof. Přadky, jednoho z nejvýznamnějších představitelů sociální pedagogiky v našem prostředí, a při této příležitosti vydali sborník přibližující edukační a výzkumnou činnost katedry sociální pedagogiky PDF MU.

Projdeme tedy nejprve oblastí, které katedra akcentuje ve vzdělávání budoucích sociálních pedagogů. Téma kompetencí sociálního pedagoga diskutuje Denisa Denglerová, která je dělí na kompetence související s poskytovatelem služby (osobnostní rozvoj) a na kompetence související s klientem (diagnostika). Blížší pohled na rozvoj osobnostních a sociálních kompetencí přináší článek Petra Sojáka, ve kterém představuje třífázovou koncepci rozvoje kompetencí (sebezkušenostní, interakční, nácviková) vnesenou do vzdělávacího programu skrze několik zážitkově orientova-

ných kurzů. Dalším prostředkem rozvoje osobnostních a sociálních kompetencí studentů je sociální divadlo, na které se zde zaměřuje Lenka Remsová. Význam divadla v sociální pedagogice lze sledovat jak v rovině primární prevence (představení negativních jevů a vyvolání diskuse o nich), tak i v rovině sekundární prevence (práce se specifickými skupinami: menšiny, děti z dětských domovů atd.).

Sborník nepřibíží jen kurzy týkající se osobnosti sociálního pedagoga, ale i kurzy vztahující se k předmětu jeho působení. V praxi se sociální pedagog často setkává se „sociálními problémy, které jsou chápány jako destruktivní pro jednotlivce, skupiny i celou společnost“, tedy se sociálně patologickými jevy. Autorem zabývajícím se právě těmito jevy je Tomáš Čech. V publikaci představuje sérii provázaných předmětů směřujících k analýze, řešení a prevenci sociálních a výchovných problémů.

O multikulturní výchově, která nachází průsečík se sociální pedagogikou zejména v oblasti cílových skupin, pojednává Lenka Gulová. Výuka kromě teoretického zázemí otevírá dveře i do reálného multikulturního světa, kde se studenti mohou stát například domácími učiteli v romské rodině. Kabinet multikulturní výchovy se zaměřuje i na vzdělávání Romů a příslušníků jiných minorit např. nabídkou kurzu asistent pedagoga či přípravou Romů a cizinců na přijímací řízení; o tom pojednává Ema Štěpařová. Aktivity ústí do praktické dimenze multikulturní výchovy a vytvářejí multikulturní prostředí přímo na katedře.

Přehled edukační činnosti uzavírají historické předměty, a to historie sociální pedagogiky a hledání sociálních aspektů dějin pedagogiky; těm se věnuje Dušan Klapko. Klíčové kompetence v těchto předmětech směřují především ke kritickému myšlení, které je přitom univerzální schopností aplikovatelnou v dalším vzdělávání i v profesní praxi studenta.

Druhá část publikace sleduje, „jak se vyrobí sociálně pedagogická teorie“. Sociální pedagogika ani 20 let poté, co jí bylo u nás umožněno svobodně se rozvíjet, stále ještě nemá nasycené teoretické pole a svoji teorii skládá z průniků s disciplínami jako je pedagogika, sociologie či psychologie. Právě rozvoj teorie skrze systematickou a empirickou práci s daty lze označit za předpoklad vědeckosti

disciplíny a za mechanismus jejího zakotvení v akademické sféře. Jak výzkumníci z Pedagogické fakulty „kotví sociálně pedagogickou teorii“, ukazuje druhá část publikace. Příspěvky se skládají z disertačních výzkumů. Prezentované výstupy se tak nacházejí v různé míře rozpracování, některé již přinášejí podrobné výsledky, jiné jsou spíše vstupem do teoretického a metodologického uvažování o problému, a stávají se tak ochutnávkami budoucích disertačních prací.

Nejčastěji autoři využívají metodu zakotvené teorie: Petr Soják ve výzkumu osobnostních kompetencí sociálních pedagogů, Michaela Blahutová při zjišťování příčin dlouhodobých pobytů dětí v ústavní péči, Eva Hartmannová v hledání příčin týrání dětí a Martin Kaleja ve výzkumu současné romské rodiny.

Poutavým tématem je i vytvoření sociálně pedagogického modelu smyslu života, do kterého se pustil Tomáš Dvořáček. Zdroji dat jsou ohniskové skupiny s lidmi, kteří se nevyrovňávají s Žádou krizí, autor analyzuje životní příběhy jedinců v aktuální krizi. Zatím byly představeny první obecné tendence informantů z ohniskových skupin. O kvalitativní výzkum se opřela i Martina Procházková v pohledu na češtinu jako nástroj integrace cizinců.

Smišený výzkum reprezentuje příspěvek Dušana Klapka o afektivních cílech kurikula v učebnicích dějepisu. Sémantické metody, které jsou jádrem výzkumu, mohou být podle autora přínosné pro sociální pedagogiku z hlediska zachycení obsahového zastoupení tématu sociálního znevýhodnění v učebnicích a z hlediska analýzy postojů žáků k těmto tématům.

Sborník otevírá některá z nosných témat pro sociální pedagogiku a prezentuje jejich uchopení v rovině výukové a výzkumné. Ve výuce je zdůrazněna osobnostní a sociální průprava budoucích sociálních pedagogů, dále přehled v oblasti sociálně patologických jevů, které může sociální pedagog „narovnávat“ nebo jim předcházet, multikulturní prostředí jako pole působnosti sociální pedagogiky a všeobecný přehled o historii disciplíny, na který se váže rozvoj kritického myšlení. Ve výzkumu si své místo našel především kvalitativní přístup. Preference této výzkumné strategie může souviset s tendencí vývoje sociálních věd, spoči-

vající v obratu k hloubkovému porozumění, může však být dána i specifiky disciplíny. Kraus přímo označuje kvalitativní přístup jako vhodný pro sociálně pedagogický výzkum. Témata řešená výzkumně reflektují rozmanitost sociální reality, kterou se sociální pedagogika zabývá. Celá publikace se stává vstupem do diskuse o aktuální podobě sociální pedagogiky a možných směrech jejího budoucího vývoje.

K. LOJDOVA

* Dušan Klapko (ed.): *Symposium sociální pedagogiky na PdF MU, Brno: Masarykova univerzita, 2008. 221 s.*

Had, který se kouše do ocasu, Výbor hispanoamerických fantastických povídek *

Hispanistka Markéta Pilátová si nedávno ve své recenzi románu Guimaraese Rosy *Burrito (Respekt 5/2009)* povzdychla, že ze současné latinskoamerické produkce se překládá málo a výběr je často nahodilý. A ejhle, nakladatelství *Host* přichází s reprezentativním výběrem hispanoamerických fantastických povídek, jejichž množství a výběr mají do mála i nahodilosti daleko. Studium fantastických povídek má v brněnském Ústavu románských jazyků a literatur dlouhou tradici, do které se výbor s názvem *Had, který se kouše do ocasu* důstojně zařadil. Výsledek projektu podpořené Grantovou agenturou ČR přináší na jedné straně studii Evy Lukavské o historii a vývoji tohoto žánru v hispanoamerické oblasti a medailony zastoupených autorů, na straně druhé překlad padesáti pěti povídek, které vznikaly v rozmezí více než jednoho století (1858-1972). Výběr měl hned několik kritérií. Povídky jsou řazeny chronologicky, protože tak lépe vyniknou vývojové tendence žánru (od jasně inspirované romantickou literaturou francouzskou, přes boom žánru ve 40. letech minulého století, po vstřebání tradic magického realismu do podoby nové reality, jejíž je fantastično nedělitelnou součástí). Hledisko geografické bylo pominuto ve prospěch auto-